

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	15
---------------------	----

Od Autora	19
-----------------	----

Część I

POJĘCIE PRAWA KONSTYTUCYJNEGO

Rozdział 1

Pojęcie i przedmiot prawa konstytucyjnego	23
1. Prawo konstytucyjne jako gałąź prawa	23
1.1. Rozwój prawa konstytucyjnego	25
1.2. Przedmiot prawa konstytucyjnego	27
2. Prawo konstytucyjne jako nauka prawa	28

Część II

CZĘŚĆ OGÓLNA PRAWA KONSTYTUCYJNEGO

Rozdział 1

Pojęcie konstytucji	31
1. Geneza	31
2. Konstytucja w znaczeniu prawniczym	33
3. Konstytucja w znaczeniu materialnym	35
4. Forma	37
4.1. Nazwa	38
4.2. Sposób uchwalenia	39
4.3. Budowa	41
4.4. Wstęp do Konstytucji RP	42
4.5. Systematyka ogólna	44
4.6. Systematyka szczegółowa	44
5. Zmiana	44
5.1. Poprawki	45
5.2. Nieformalne zmiany konstytucji	47

6. Treść.....	48
7. Nadrzędność	51
7.1. Zasada konstytucjonalizmu.....	52
7.2. Domniemanie konstytucyjności prawa	53
8. Funkcje.....	55
9. Tożsamość.....	57
10. Konstytucjonalizm.....	58
10.1. Konstytucjonalizm liberalny.....	60
10.2. Konstytucjonalizm nieliberalny.....	61
10.3. Konstytucjonalizm ery cyfrowej.....	62

Rozdział 2

Obowiązywanie konstytucji	63
1. Obowiązywanie	63
2. Stosowanie	64
2.1. Stosowanie bezpośrednie	65
2.2. Stosowanie horyzontalne	67
3. Przestrzeganie	70
4. Wykładnia	71
4.1. Normy konstytucji	71
4.2. Koncepcje i metody wykładni	73
5. Kontrola konstytucyjności prawa	75
5.1. Pojęcie	75
5.2. Rodzaje kontroli.....	77
5.3. Czuwanie nad przestrzeganiem konstytucji	79

Rozdział 3

Konstytucyjne zasady prawa	81
1. Pojęcie zasad.....	81
2. Struktura zasad.....	85
3. Kolizja zasad.....	87
4. Wartości konstytucyjne.....	89

Rozdział 4

Wybrane konstytucyjne zasady prawa	93
1. Republikańska forma państwa	93
2. Dobro wspólne	94
3. Pomocniczość.....	96
4. Demokratyczne państwo prawne.....	97
5. Suwerenność narodu	100
5.1. Zasada suwerenności narodu w klasycznym prawie konstytucyjnym ...	101
5.2. Czy i komu podlega suweren?.....	103
5.3. Zasada suwerenności narodu w Konstytucji RP	105

5.4. Suwerenność narodu a integracja europejska	106
6. Reprezentacja polityczna	110
7. Podział i równowaga władzy	112
8. Rządy parlamentarne	115

Rozdział 5

Podstawy praw człowieka	119
1. Koncepcje praw człowieka	119
2. Podstawowe pojęcia	121
3. Zasady ogólne praw człowieka w Konstytucji RP	124
3.1. Godność człowieka	125
3.1.1. Godność jako wartość konstytucyjna	125
3.1.2. Godność jako prawo podmiotowe	126
3.1.3. Relacje między godnością a prawami człowieka	127
3.2. Wolność człowieka	128
3.3. Równość wobec prawa	131
4. Systematyka praw człowieka w Konstytucji RP	134
4.1. Wolności i prawa osobiste	134
4.2. Wolności i prawa polityczne	135
4.3. Wolności i prawa ekonomiczne, socjalne i kulturalne	136
5. Ograniczenia w korzystaniu z praw człowieka i obywatela	137
5.1. Zasada proporcjonalności	138
5.2. Zakaz nadmiernej ingerencji	140
5.3. Ograniczenia praw człowieka w stanach nadzwyczajnych	141
6. Środki ochrony praw człowieka	141
6.1. Odpowiedzialność odszkodowawcza organu władzy publicznej	142
6.2. Prawo do sądu	144
6.3. Skarga do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka	145
7. Obowiązki jednostki	146

Rozdział 6

Źródła prawa	149
1. Znaczenie źródeł prawa	149
2. Źródła prawa w znaczeniu formalnym	150
3. Zmiany w zakresie źródeł prawa wprowadzone przez Konstytucję RP	152
4. Wieloskładnikowość systemu źródeł prawa	155
5. Akty prawne powszechnie obowiązujące	156
5.1. Konstytucja i ustawa konstytucyjna	157
5.2. Ustawa i rozporządzenie wykonawcze	158
5.2.1. Ustawa	159
5.2.2. Rozporządzenie wykonawcze	162
6. Prawo miejscowe	164
7. Akty prawne wewnętrznie obowiązujące	165

7.1. Pojęcie	165
7.2. Zarządzenia.....	165
7.3. Uchwały	167

Część III

CZĘŚĆ SZCZEGÓŁOWA PRAWA KONSTYTUCYJNEGO

Rozdział 1

Prawo wyborcze	171
1. Pojęcie prawa wyborczego.....	171
1.1. Uwagi ogólne.....	171
1.2. Kodeks wyborczy i jego zmiany	172
2. Zasady prawa wyborczego.....	173
2.1. Zasada powszechności prawa wyborczego	175
2.2. Zasada bezpośredniości prawa wyborczego.....	178
2.2.1. Głosowanie przez pełnomocnika	180
2.2.2. Głosowanie korespondencyjne	181
2.3. Zasada równości prawa wyborczego	183
2.4. Zasada proporcjonalności wyborów.....	185
2.5. Zasada wyborów większościowych	187
2.6. Zasada tajności głosowania.....	188
3. Organizacja i przebieg wyborów	189
3.1. Zarządzanie wyborów	189
3.2. Tworzenie okręgów wyborczych i obwodów głosowania.....	190
3.3. Organy wyborcze.....	192
3.3.1. Organy stałe.....	193
3.3.2. Organy doraźne.....	196
3.4. Zgłaszanie kandydatów	197
3.5. Prowadzenie kampanii wyborczej.....	200
3.6. Zasady głosowania	202
3.7. Ustalanie wyników głosowania i wyników wyborów.....	203
3.8. Stwierdzanie ważności wyborów	204
3.9. Uzupełnianie składu Sejmu i Senatu	206

Rozdział 2

Referenda i obywatelska inicjatywa ustawodawcza.....	209
1. Rodzaje referendum	209
1.1. Referendum w sprawach o szczególnym znaczeniu dla państwa.....	210
1.2. Referendum w sprawie wyrażenia zgody na ratyfikację umowy międzynarodowej.....	213
1.3. Referendum w sprawie zatwierdzenia zmian Konstytucji RP.....	214
2. Obywatelska inicjatywa ustawodawcza.....	216

Rozdział 3

Parlament	219
1. Struktura parlamentu	219
1.1. Dwuizbowość	219
1.2. Zgromadzenie Narodowe	220
2. Organy Sejmu i Senatu	221
2.1. Marszałek	221
2.2. Prezydium Sejmu	224
2.3. Konwent Seniorów	225
2.4. Komisje	225
2.5. Sekretarze	227
3. Zasady funkcjonowania parlamentu	228
3.1. Zasada autonomii parlamentu	228
3.2. Kadencja parlamentu	230
3.3. Zasada ciągłości prac parlamentu	233
3.4. Zasada dyskontynuacji prac parlamentu	234
3.5. Uchwalanie ustaw większością głosów	235
4. Status prawny posłów i senatorów	236
4.1. Mandat przedstawicielski	236
4.2. Konstytucyjna regulacja mandatu posła	237
4.3. Prawa i obowiązki posłów i senatorów	240
4.4. Immunitety parlamentarne	243
4.4.1. Immunitet materialny	244
4.4.2. Immunitet formalny	245
4.4.3. Nietykalność osobista	248
4.5. Tworzenie klubów i kół	249
5. Funkcje parlamentu	250
5.1. Pojęcie funkcji parlamentu	250
5.2. Funkcje Sejmu i Senatu po wejściu Polski do Unii Europejskiej	251
5.3. Funkcja ustawodawcza Sejmu	254
5.3.1. Procedury ustawodawcze	254
5.3.2. Etapy procedury ustawodawczej	254
5.3.3. Prawo inicjatywy ustawodawczej	255
5.3.4. Praca nad projektem ustawy	258
5.3.5. Udział Senatu w procesie ustawodawczym	264
5.3.6. Podpisanie ustawy przez Prezydenta RP	266
5.3.7. Ogłoszenie ustawy	268
5.3.8. Szczegółne procedury ustawodawcze	269
5.4. Funkcja kontrolna Sejmu	272
5.4.1. Środki kontroli przysługujące posłom	272
5.4.2. Środki kontroli przysługujące komisjom	274
5.4.3. Sejmowa komisja śledcza	275

5.4.4. Środki kontroli przysługujące Sejmowi.....	279
5.4.5. Kontrola wykonania ustawy budżetowej	281
5.5. Funkcja kreacyjna parlamentu.....	281

Rozdział 4

Prezydent RP	287
1. Kształtowanie się prezydentury	287
2. Zasady wyboru Prezydenta RP.....	289
3. Pozycja Prezydenta RP.....	293
4. Kompetencje Prezydenta RP.....	298
5. Akty prawne Prezydenta RP.....	300
6. Kontrasygnata i prerogatywy.....	301
6.1. Kontrasygnata	301
6.2. Kontrasygnata w Konstytucji RP.....	302
6.3. Prerogatywy	304
7. Odpowiedzialność Prezydenta RP.....	308

Rozdział 5

Rada Ministrów i administracja rządowa	309
1. Pozycja Rady Ministrów.....	309
2. Powoływanie Rady Ministrów	310
3. Odpowiedzialność Rady Ministrów i jej członków	314
4. Skład Rady Ministrów	316
4.1. Podstawy konstytucyjne.....	316
4.2. Prezes Rady Ministrów.....	317
4.3. Ministrowie	318
4.4. Inni członkowie Rady Ministrów	320
5. Zadania i kompetencje Rady Ministrów.....	321
6. Administracja rządowa.....	322
6.1. Kształt administracji rządowej.....	322
6.2. Ustrój prokuratury	323

Rozdział 6

Samorząd terytorialny.....	327
1. Podstawy konstytucyjne.....	327
2. Konstrukcja prawna jednostek samorządu terytorialnego	328
2.1. Gmina.....	328
2.2. Powiat.....	330
2.3. Województwo.....	330
3. Zadania jednostek samorządu terytorialnego	330
4. Nadzór nad działalnością samorządu terytorialnego	332

Rozdział 7	
Władza sądownicza	335
1. Pojęcie władzy sądowniczej	335
2. Pojęcie wymiaru sprawiedliwości	336
3. Zasady ustroju i działania wymiaru sprawiedliwości	337
3.1. Jednolitość sądów	337
3.2. Niezależność sądów i niezawisłość sędziów	338
3.2.1. Niezależność sądów	338
3.2.2. Niezawisłość sędziów	339
3.3. Powoływanie sędziów	343
3.4. Nadzór judykacyjny Sądu Najwyższego	344
3.5. Udział obywateli w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości	345
3.6. Dwuinstancyjność postępowania sądowego	346
4. Sądowa kontrola działalności administracji publicznej	346
5. Prawo do obrony	347
6. Ustrój sądów	347
6.1. Sąd Najwyższy	347
6.2. Sądy powszechne	348
6.3. Sądy szczególne	349
7. Krajowa Rada Sądownictwa	351
7.1. Pozycja	351
7.2. Skład	352
7.3. Kompetencje	354
Rozdział 8	
Trybunał Konstytucyjny	357
1. Pozycja Trybunału Konstytucyjnego	357
1.1. Skład Trybunału Konstytucyjnego	359
1.2. Organizacja wewnętrzna	363
2. Formy kontroli	364
3. Przedmiot kontroli	369
3.1. Akty prawne powszechnie obowiązujące	369
3.2. Akty prawne wewnętrznie obowiązujące	373
4. Kompetencje	375
4.1. Kontrola na wniosek	375
4.2. Pytanie prawne	375
4.3. Skarga konstytucyjna	377
4.3.1. Przesłanki materialne	377
4.3.2. Przesłanki formalne	378
4.3.3. Badanie skargi i orzekanie na podstawie skargi	380
4.4. Inne kompetencje TK	381

4.4.1. Cele lub działalność partii politycznych	381
4.4.2. Spory kompetencyjne	382
4.4.3. Przeszkoda w sprawowaniu urzędu przez Prezydenta RP	384
5. Orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego	384
5.1. Podział orzeczeń	384
5.2. Wyroki	386
5.3. Postanowienia	389
5.4. Skutki orzeczeń	390

Rozdział 9

Trybunał Stanu	393
1. Odpowiedzialność konstytucyjna	393
2. Delikt konstytucyjny	394
3. Zakres odpowiedzialności konstytucyjnej	398
4. Procedura ponoszenia odpowiedzialności konstytucyjnej	400
4.1. Skład i pozycja Trybunału Stanu	401
4.2. Postępowanie przed Trybunałem Stanu	403

Rozdział 10

Organy kontroli państwowej i ochrony prawa	407
1. Najwyższa Izba Kontroli	407
2. Rzecznik Praw Obywatelskich	411
2.1. Utworzenie urzędu i jego pozycja	411
2.2. Powoływanie Rzecznika Praw Obywatelskich	412
2.3. Formy działania Rzecznika Praw Obywatelskich	414
3. Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji	416
3.1. Utworzenie KRRiT	416
3.2. Skład KRRiT	418
3.3. Zadania KRRiT	418

Rozdział 11

Finanse publiczne	421
1. Podstawy finansów publicznych	421
2. Ustawa budżetowa	422
3. Narodowy Bank Polski	423

Rozdział 12

Stany nadzwyczajne	427
1. Podstawy konstytucyjne	427
2. Zasady wprowadzania stanów nadzwyczajnych	428
3. Rodzaje stanów nadzwyczajnych	430
3.1. Stan wojenny	430

3.2. Stan wyjątkowy.....	431
3.3. Stan klęski żywiołowej.....	432
4. Prawa człowieka w stanach nadzwyczajnych.....	434
Wykaz wykorzystanej literatury.....	435

WYKAZ SKRÓTÓW

Akty prawne

Ustawa	Ustawa o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności opublikowana w Dzienniku 4.11.1990 r., zawierająca następujące Protokoły Nr 1, 12 oraz uzupełniona Protokołami Nr 2 (Dz.U. z 1994 r. Nr 44, poz. 284 ze zm.)
Ka	ustawa z 21.04.1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2023 r. poz. 1072)
Ka	ustawa z 20.07.1990 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 2023 r. poz. 343)
Konstytucja	Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.04.1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zmianami)
Konstytucja Kościoła	ustawa o kościołach z 20.04.1985 r. (Dz.U. Nr 30, poz. 227)
Konstytucja marcew	ustawa z 12.03.1987 r. – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 44, poz. 284 ze zm.)
Konstytucja PRL	Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej uchwalona przez Sejm Ustawodawczy 22.07.1952 r. (Dz.U. z 1952 r. Nr 7, poz. 36 ze zm.)
Kpka	ustawa z 6.05.1957 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 2023 r. poz. 46 ze zm.)
Kpa	ustawa z 201-2011 r. – Kodeks wyborczy (Dz.U. z 2023 r. poz. 363)
Ustawa Konstytucja	ustawa konstytucyjna z 17.10.1992 r. o ważności stosunków między władzą ustawodawczą i wykonawczą Rzeczypospolitej Polskiej oraz o samostanowieniu i samostanowieniu (Dz.U. Nr 34, poz. 434 ze zm.)
Ustawa Konstytucja	ustawa z 22.01.2018 r. o zmianie ustawy o Nadrzędnej Izbie Komisji (Dz.U. Nr 237, poz. 1402 ze zm.)
Ustawa Konstytucja	ustawa z 11.01.2018 r. o zmianie niektórych ustaw w celu zwiększenia udziału obywateli w procesie wybierania, funkcjonowania i kontrolowania niektórych organów państwa (Dz.U. poz. 130 ze zm.)
Ustawa Konstytucja	ustawa z 22.07.1990 r. – Prawo o ochronie informacji publicznych (Dz.U. z 2023 r. poz. 204 ze zm.)
Regulamin Sejmu	uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z 20.07.1992 r. – Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z 2012 r. z 2012 r. poz. 299 ze zm.)
Regulamin Senatu	uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z 23.01.1990 r. – Regulamin Senatu (Dz.U. z 2023 r. poz. 10 ze zm.)
Ustawa Konstytucja	Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (wersja konsolidowana Dz.U. z 2023 r. 2023 r. z 47, Dz.U. z 2023 r. Nr 90, poz. 5642 ze zm.)